

Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences

Journal home page:
<http://ijournal.uz/index.php/jartes>

PECULIARITIES OF ADMINISTRATIVE REFORMS IN UZBEKISTAN (1991-2021)

D. Shukurov¹

Tashkent State Pedagogical University named after Nizami

KEYWORDS

management system,
administrative management,
administrative reform

ABSTRACT

In this article, the normative documents about the administrative reforms of Uzbekistan and their use for the society, the characteristics of the administrative management in the last century are highlighted. Opinions about the period of independence and the third renaissance period of the administrative management of the state are put forward.

2181-2675/© 2023 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: 10.5281/zenodo.7931250

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Master, Tashkent State Pedagogical University named after Nizami, Tashkent, Uzbekistan

O'ZBEKISTONDA MA'MURIY- ISLOHOTLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (1991-2021 YILLAR)

KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

boshqaruv tizimi, ma'muriy boshqaruv, ma'muriy islohotlar

ANNOTATSIYA/АННОТАЦИЯ

Ushbu maqolada O'zbekistonning ma'muriy islohotlari haqidagi me'yoriy hujjatlar va ularning jamiyat uchun qo'llanilayotganligi, o'tgan asrda ma'muriy boshqaruvning xususiyatlari to'g'risidagi ma'lumotlar yoritilgan. Davlatning ma'muriy boshqaruvining mustaqillik davri va uchinchi renesans davrlari haqida fikrlar ilgari surilgan.

O'zbekiston Markaziy Osiyodagi eng yirik respublikalardan biri bo'lib, iqtisodiyot va sanoatni rivojlantirish uchun ulkan salohiyatga ega. So'nggi yillarda O'zbekiston hukumati ishbilarmonlik muhitini yaxshilash va mamlakat taraqqiyotini jadallashtirishga qaratilgan islohotlarni faol amalga oshirmoqda.

Mamlakat taraqqiyotining zamonaviy bosqichida keng ko'lamli islohotlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi va 2017 - 2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasining maqsadlariga erishish davlat boshqaruvining mutlaqo yangi, samarali va sifatli faoliyat yurituvchi tizimini yaratishni, davlat boshqaruvi organlari va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarining (keyingi o'rinlarda ijro etuvchi hokimiyat organlari deb yuritiladi) uyg'un faoliyatini tashkil etishni talab qiladi.

Unga ko'ra quyidagilar davlat boshqaruvi tizimini tubdan isloh qilish bo'yicha ma'muriy islohotlarning asosiy yo'nalishlari va vazifalari etib belgilangan:

a) quyidagilarni nazarda tutuvchi ijro etuvchi hokimiyat organlari faoliyatining institutsional va tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish:

- ijro etuvchi hokimiyat organlari, shu jumladan, ularning tarkibiy va hududiy bo'linmalarini tashkil etish va tugatishning aniq mezonlari hamda tartib-taomillarini joriy qilish;

- ijro etuvchi hokimiyat organlari, ularning tuzilmalari va bo'linmalarini optimallashtirish;

- ijro etuvchi hokimiyat organlari va ular rahbarlarining birlashtirilgan sohada davlat siyosati amalga oshirilishida mustaqilligini oshirish;

“Elektron hukumat” tizimini yanada keng joriy etish;

- davlat xizmatlari ko'rsatish tizimini yanada takomillashtirish;

- ma'muriy adliya tizimini rivojlantirish;

b) quyidagilarni nazarda tutgan holda, ijro etuvchi hokimiyat organlarining vazifalari (funktsiyalari, vakolatlari)ni, ularni amalga oshirish mexanizmlari va javobgarlik sohalarini aniqlashtirish, muvofiqlashtirish va o'zaro hamkorlik jarayonlarini takomillashtirish:

- ijro etuvchi hokimiyat organlarining aniq vazifalari (funktsiyalari, vakolatlari)ni va

javobgarlik sohalarini belgilash, ishonib topshirilgan tuzilma faoliyatini muvofiqlashtirish va nazorat qilishning aniq tizimini joriy etish;

- davlat va hududiy rivojlanish dasturlarini shakllantirishda hududiy ijro etuvchi hokimiyat organlarining tashabbuskorligini oshirish hamda rolini kuchaytirish;

maqsadli indikatorlarga erishishga va strategik rivojlanish dasturlarini amalga oshirish samaradorligiga asoslangan barcha darajadagi ijro etuvchi hokimiyat organlari va ularning rahbarlari faoliyatini, shu jumladan, vakillik hokimiyati organlari tomonidan ular hisobotlarini eshitish yo'li bilan baholashning prinsipial yangi tizimini joriy etish;

- "aqli tartibga solish" modellarini va qabul qilinayotgan qarorlarning tartibga solish ta'sirini tahlil qilishning standartlashtirilgan uslubiyotini joriy etish;

- ayrim davlat funksiyalarini jamoatchilik nazorati subyektlariga o'tkazish yo'li bilan tartibga solish vositalarini takomillashtirish;

ishni tashkil etishning aniq natijalarga erishishga qaratilgan zamonaviy uslublarini (sifat menejmenti, indikativ rejalashtirish, outsorsing, kraudsorsing) joriy etish;

- rivojlanish dasturlarini ishlab chiqish va ularning amalga oshirilishini monitoring qilish jarayonida jamoatchilik bilan o'zaro hamkorlikning zamonaviy shakl va mexanizmlaridan keng foydalanish;

v) quyidagilarni nazarda tutgan holda, iqtisodiyot tarmoqlariga ma'muriy ta'sir ko'rsatishni yanada qisqartirish va boshqaruvning bozor mexanizmlarini kengaytirish:

- eng zarur iqtisodiyot tarmoqlari va ijtimoiy sohalarda (sanoat, transport, energetika va boshqalar) sog'lom raqobat muhitini rivojlantirish, davlat va tijorat manfaatlari to'qnashuvini bartaraf etishga qaratgan holda boshqaruv tizimini takomillashtirish;

- iqtisodiy faoliyatda davlat ishtirokining aniq bozor mexanizmlarini ishlab chiqish;

- ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning dolzarb masalalarini hal etishda nodavlat notijorat tashkilotlari va tadbirkorlik subyektlarining keng ishtirokini ta'minlashga qaratilgan ijtimoiy hamda davlat-xususiy sheriklikning huquqiy va institutsional bazasini takomillashtirish;

- ayrim davlat funksiyalarining lozim darajada bajarilishi ustidan davlat nazorati mexanizmlarini joriy etgan holda ularni xususiy sektorga o'tkazish;

g) quyidagilarni nazarda tutgan holda, vertikal boshqaruv tizimi va ijro etuvchi hokimiyat organlari hamkorligining mexanizmlarini takomillashtirish:

- davlat boshqaruvini bosqichma-bosqich nomarkazlashtirish;

- mahalliy davlat hokimiyati organlarining moliyaviy imkoniyatlari, roli va javobgarligini kengaytirish;

- mahalliy davlat hokimiyati tizimini tashkil etishda hokimiyatlar bo'linishi prinsipining amaliy ro'yobga chiqarilishini ta'minlash;

- ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning dolzarb masalalarini hal etishda fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlarining rolini va faoliyat samaradorligini oshirish;

d) quyidagilarni nazarda tutgan holda, davlat boshqaruvi tizimiga strategik rejalashtirishning zamonaviy shakllari, innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va

texnologiyalarni joriy etish:

- strategik rejalashtirish tizimini tashkil etish hamda davlat boshqaruvining innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalardan keng foydalanishga asoslangan zamonaviy shakllarini joriy etish;

- ilmiy-tadqiqot va innovatsiya faoliyatini rivojlantirish sohasini, shu jumladan, innovatsion g'oyalar va texnologiyalarni ishlab chiqish sohasini har tomonlama qo'llab-quvvatlash hamda unga investitsiyalarni keng jalb etish;

- ilmiy-tadqiqot va innovatsiya faoliyatining zamonaviy yutuqlarini joriy etishning samarali mexanizmlarini yaratish;

- tabiatni muhofaza qilish, resurs va energiya tejaydigan texnologiyalarni keng joriy etish;

e) quyidagilarni nazarda tutgan holda, professional davlat xizmatining samarali tizimini shakllantirish, ijro etuvchi hokimiyat organlari tizimida korrupsiyaga qarshi kurashishning ta'sirchan mexanizmlarini joriy etish:

- davlat xizmati, davlat boshqaruvi sohasida mutaxassislar tayyorlashning maxsus ta'lim yo'nalishlarini tashkil etish masalalarini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini ishlab chiqish;

- davlat xizmatchilari mehnatiga haq to'lash va ijtimoiy ta'minotining munosib sharoitlarini yaratish;

- ijro etuvchi hokimiyat organlari faoliyatida shaffoflik va ochiqlikni ta'minlash;

- jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish.

Ma'muriy islohotlar davlatning birinchi bosqichidagi eng muhim faoliyatlaridan biridir. Bu ish davlat hukumati tomonidan o'zining xalqining maishiy va ijtimoiy hayotini yaxshilash uchun, shuningdek, milliy va xalqaro xavfsizlikni ta'minlash maqsadida amalga oshiriladi. 1991 yilidan buyon O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgan va o'zining ma'muriy islohlari katta o'zgarishlar ro'y berdi. Bu qanchalik saqlanib turgan amalga oshirilgan islohatingiz bilan, ma'lumki, 2001-2010 yillarida ma'muriy islohlari sohasida katta rivojlanish bo'ldi.

Ma'muriy Islohotlarning muhim xususiyatlari. O'zbekiston, 1991-yilda mustaqil bo'lganidan buyon ma'muriy islohotlar takomillashdi.

1991-2000 yillarda O'zbekistonda ma'muriy islohotlar. 1991-yilda O'zbekiston mustaqil davlat bo'lib, bu davrda O'zbekiston ma'muriy islohating shakli o'zgarib ketdi. Bu davrda Respublikaning iste'moliy tizimini to'liq hisobga olish va rivojlanishi, o'zaro aloqalar va xalqaro munosabatlar, demokratik jarayonlarning rivojlanishi va boshqa jihatlar kuzatilgan. O'zbekistonning milliy qiyofasini saqlash, xalqaro moliyaviy aloqalarni oshirish, qonunlarning yaxshi amal qilishini ta'minlash va boshqa masalalar uchun kerakli islohotlarni qabul qilishga harakat qilindi.

2001-2010 yillarda ma'muriy islohotlar

2001-2005 yillarda amalga oshirilgan islohatning eng muhimi O'zbekiston

Respublikasi Prezidenti Islom Karimov va uning qabul qilgan qarorlari bo'ldi. Bu davrda "O'zbekiston Respublikasida Milliy Savdo Markazi" yaratildi, milliy kafedralar faoliyatini amalga oshirish uchun qo'shimcha byudjet olindi, o'z kasbi bo'yicha yuqori ta'lim olish uchun xalqaro talabalar uchun grantlar berildi.

Shu bilan birga, shaxsiy yoki jamoatchilikda ishlagan xodimlarga huquqiy munosabatlar, jismoniy shaxslarning huquqlari, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishga doir qonunlar qabul qilindi.

Ma'muriy islohotlar O'zbekistonning 1991-yildan keyingi o'zgarishlar va rivojlanishning muhim qismlaridan biridir. 2001-2010 yillari o'zida ma'muriy islohotlar tizimli ravishda amalga oshirilgan va faollik ko'rsatkichi ko'paygan davlat hujjatlari va boshqa barcha sohalarda qo'llanilgan.

Davlat boshqaruvining iqtisodiy yo'nalishlari. 2001-2010 yillari o'zida davlat boshqaruvining iqtisodiy yo'nalishlari uchun bir necha islohotlar amalga oshirilgan. Bunday islohotlar o'zaro kuchli bog'liqlikni o'rnatgan holda amalga oshirilgan, bu esa mamlakatning iqtisodiy rivojlanishini yanada ko'tarishga imkon berdi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda muhim ma'muriy islohotlar amalga oshirilmoqda. Mamlakatda davlat boshqaruvi tizimini modernizatsiya qilish, byurokratik jarayonlarni tartibga solish, samaradorlik va javobgarlikni oshirish choralari ko'rilmogda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947- son «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida»gi farmoni.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 8 sentabrdagi PF-5185- son «O'zbekiston Respublikasida Ma'muriy islohotlar konsepsiyasi tasdiqlash to'g'risida»gi farmoni.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 16 iyundagi PF-6247- sonli «Davlat organlari va tashkilotlarining faoliyati ochiqligini ta'minlash, shuningdek, jamoatchilik nazoratini samarali amalga oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi farmoni.

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi «2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiёт strategiyasi to'g'risida» farmoni.

5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 17 martdagi «Fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta'minlash hamda huquqiy xizmat ko'rsatishda adliya organlari va muassasalari faoliyati samaradorligini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi farmoni